

Ga nu aan de slag
met de 10 tips
tegen wateroverlast
en hittestress!

EEN KWESTIE VAN AANPAKKEN!

Goed dat jij je tuin klimaatproof gaat maken. Dat is hard nodig. Door de verandering van het klimaat wisselen periodes van extreme droogte en extreme wateroverlast elkaar steeds vaker af. De droge zomers en overstromingen van de afgelopen jaren hebben ons met de neus op de feiten gedrukt. We moeten anders met water omgaan. In plaats van water zo snel mogelijk af te voeren, moeten we het opvangen en vasthouden. De natuur kan ons hierbij helpen. Maar dan moeten we de natuur de ruimte geven om als spons te fungeren. Als Natuurmonumenten doen wij dit door klimaatbuffers aan te leggen. Een goed voorbeeld hiervan is het gebied waar ik werk, De Onlanden. Een gebied van maar liefst 3.600 voetbalvelden dat bij hevige regenval water opneemt. Hierdoor houdt de stad Groningen droge voeten. Letterlijk! En ook de natuur heeft hier profijt van. Het gebied is groter en biodiverser geworden. Ook jij kunt helpen de natuur klimaatproof te maken. Door van je tuin en de buurt een klimaatbuffer te maken. Met de tips in dit boekje helpen we je op weg, maar het is vooral een kwestie van doen!

Bart Zwiers
Boswachter Natuurmonumenten

DE NATUUR KLIMAATPROOF MET KLIMAATBUFFERS

In Nederland is alles gericht op het zo snel mogelijk afvoeren van water. Een regelrechte bedreiging. Voor de natuur en voor ons mensen. De extreem droge zomers en de overstromingen van de afgelopen jaren hebben ons met de neus op de feiten gedrukt. Het roer moet om. De natuur kan ons hierbij helpen. Maar dan moeten wij de natuur helpen met het aanleggen van klimaatbuffers.

Regenwater wordt zo snel mogelijk afgevoerd, waardoor het grondwater niet wordt aangevuld. Efficiency staat voorop. Een achterhaalde gedachte die leidt tot droogte en verwoestende overstromingen.

Droogte vergroot de kans op verbranding van veen. Hierbij komt CO₂ vrij.

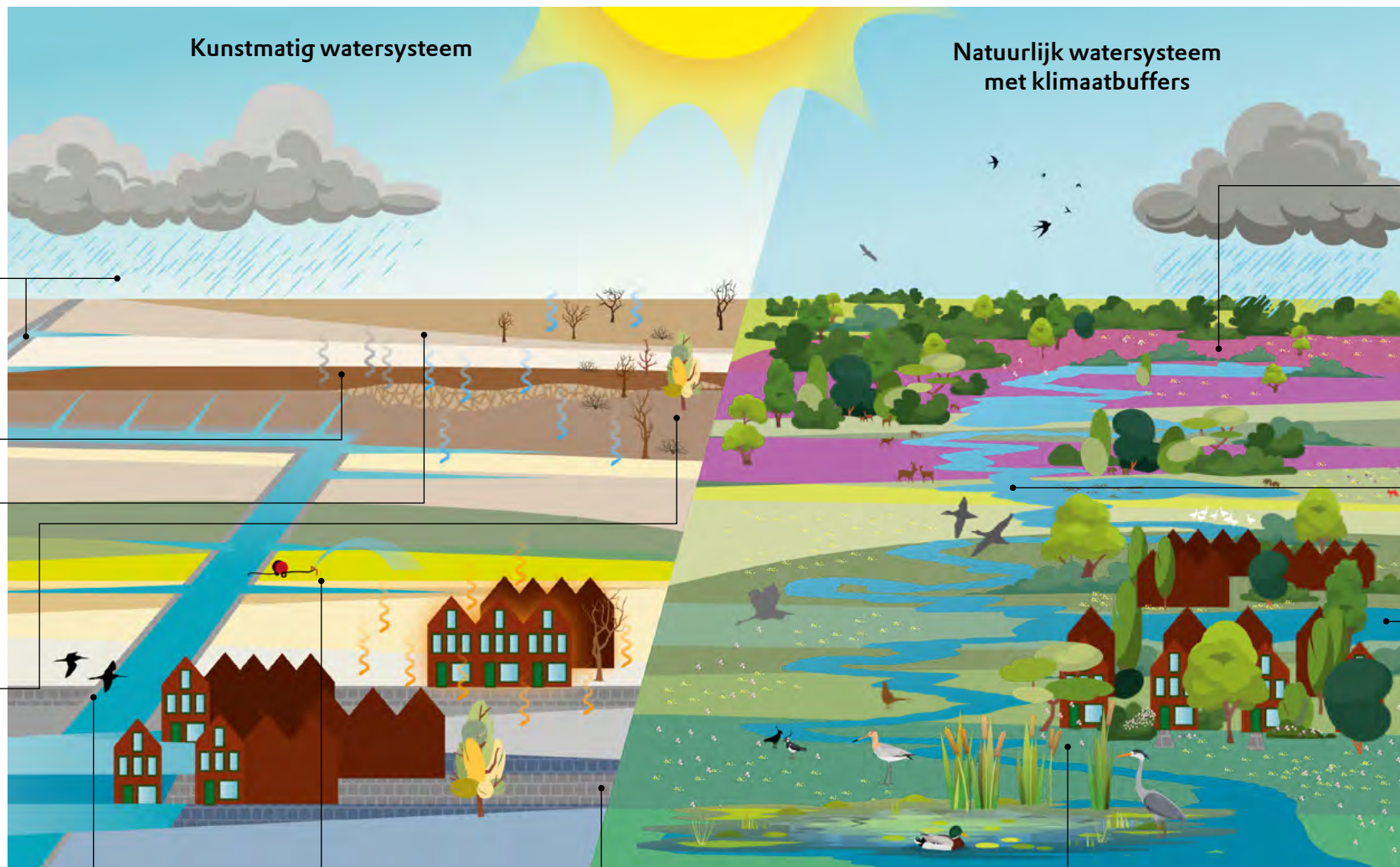
Vennen vallen droog door de combinatie van het snel afvoeren van water en periodes van droogte.

Droogte is funest voor de natuur. Het gevolg: onherstelbare schade en het verdwijnen van dier- en plantensoorten. Heide en bossen sterven.

Droogte leidt tot minder landbouwgewassen én soorten als de oer-Hollandse grutto komen in gevaar!

Teveel water wordt opgepompt voor beregening.

Door de toenemende verstening van tuinen kan regenwater niet weg en lopen riolen over.

Tijdens hevige regenbuien kan een klimaatbuffer enorme hoeveelheden water opnemen en vasthouden. De natuur werkt als een spons.

Beken krijgen de ruimte om te meanderen. Het water stroomt langzamer, de afvoer van het water wordt letterlijk vertraagd. Langs de beken ontstaan natte gebieden.

In deze natte gebieden groeien planten die dieren aantrekken, zoals insecten, insecteneters, watervogels, vissen, amfibieën en diverse zoogdieren. De biodiversiteit herstelt.

Minder stenen, asfalt en tegels en meer groen in steden en dorpen leiden tot minder wateroverlast, minder hittestress en meer verkoeling op hete, zomerse dagen.

10 TIPS

Aan de slag! Met deze tips maak je van je tuin een klimaatbuffer.

TIP 1

Ontkoppel de regenpijp en vang water op in een regenton

Door een regenpijp wordt water snel afgevoerd. Zonde! Het is veel beter om het water op te vangen en vast te houden voor drogere tijden. Dat scheelt een hoop drinkwater. En het is zelfs beter voor je planten, in regenwater zit namelijk minder kalk. Dus zet een regenton neer, deze zijn er in verschillende soorten en maten. Dat is eenvoudiger dan je misschien denkt.

1. Zet de regenton waterpas neer en meet de afstand tussen de grond en de inlaatopening van de regenton.
2. Markeer deze afstand op de regenpijp.
3. Zaag een stuk uit de regenpijp, 2,5 cm boven en 2,5 cm onder het markerpunt.
4. Plaats de vulautomaat in het gat in de regenpijp.
5. Verbind de vulautomaat met de regenton met een afvoerpijpje.
6. Past alles goed in elkaar? Lijm het dan vast!

Je kunt ook het water opvangen op een zelfgekozen plek in de tuin. Bijvoorbeeld een vijver of een wadi. Zaag dan de regenpijp onderaan af en plaats een bocht, dan komt het water niet te dicht bij de muur. Met een gootje van bijvoorbeeld stenen kun je het water naar de juiste plek leiden.

LEG EEN VIJVER AAN

Een vijver vangt water op en houdt het vast. Oftewel, een vijver helpt enorm om van je tuin een klimaatbuffer te maken. En daarbij brengt een vijver leven in je tuin. Het lijkt veel werk, maar dat valt mee.

Benodigheden

- Waterfolie of een vijverbak
- Stenen, kiezelstenen en zand
- Waterplanten
- Een schep

“Onze partner Landal GreenParks heeft op verschillende vakantieparken waterbuffers aangelegd door middel van vijvers en sloten. Kinderen ontdekken welke flora en fauna er zich in het water bevinden, kunnen kikkers opsporen en trekvloten aanleggen. Zo kunnen ze eindeloos spelen op en bij het water!”

Anneke Mezger, Director Facilities & Projects bij Landal GreenParks

TIP 2

Stap 1

Kies een plaats voor de vijver. De vijver heeft veel licht nodig, maar niet de hele dag zon.

Stap 2

Graaf een gat in de grond, bedek het met waterfolie. Je kunt ook een vijverbak kopen, een oude speciekuip gebruiken of een oude waterbaan van de kinderen ingraven.

Stap 3

Vul de bodem met een laag zand en/of kiezelstenen van circa 10 cm. Het beste is een vijver met een diep deel van minimaal 80 cm, zodat dieren kunnen wegkruipen in de winter. Zorg dat de vijver verschillende dieptes, overgangen en glooiende randen heeft. Hierdoor is het niet nodig je vijver meteen bij te vullen in droge periodes.

Stap 4

Zet wat waterplanten in de bodem. Met een paar grote stenen of een boomstronk maak je een kant van de vijver minder diep. Dieren kunnen er dan gemakkelijk in en uit.

Stap 5

Vul de vijver met water. Natuurlijk het liefst opgevangen regenwater.

Tegels eruit

Dit is een eenvoudige. Waarschijnlijk heb je het al vaker gehoord. Haal tegels uit de tuin, dan geef je de natuur de ruimte. Het water kan dan de grond in zakken. Zo voorkom je wateroverlast en dat de tuin in een stuk verdroogde grond verandert. Bovendien wordt de tuin minder heet op een zomerse dag. Een kwestie van doen. Stop met lezen, loop de tuin in, haal de eerste tegel eruit, zaai of plant iets en laat de natuur haar gang gaan.

“Dankzij de deelnemers van de Nationale Postcode Loterij is de natuur in de Velperwaarden voorbereid op de gevolgen van de klimaatverandering. In de uiterwaarden van de IJssel hebben we de afgelopen jaren een klimaatbuffer gerealiseerd. Hier kan het water langer worden vastgehouden en er is ruimte voor planten en dieren. Mensen vinden er verkoeling.”

Boswachter
André ten Hoedt

DIEREN IN EN ROND HET WATER

Een tuin die klimaatproof is, trekt dieren aan. Vooral in en rond het water!

Blauwe glazenmaker

Een zwerflustige soort die je regelmatig tegenkomt bij tuinvijvers. De larven leven in het water. Als deze zijn volgroeid, klimmen ze via een plantenstengel uit het water. Op de kant veranderen ze van waterdier naar landdier.

Gewoon bootsmannetje

Zwemt op zijn rug met een grote luchtbel op zijn buik. Leeft van kikkervisjes, kleine visjes en insecten en gaat daarbij agressief in de aanval. Pas op: ook jouw vinger kan hij voor prooi aanzien.

Gewone zoetwaterpissebed

Een van de weinige soorten pissebedden in Nederland die niet op het land leven, maar in zoet water. Een echte afvaleter, hij leeft van natuurlijk materiaal dat op de bodem van het water ligt.

Poelschaatsenrijder

Een alleskunner. Hij kan over het water lopen, maar ook duiken en vliegen. Hij zoekt naar insecten en andere diertjes die niet kunnen zwemmen. Deze grijpt hij met zijn voorpoten, en zuigt hij leeg met zijn scherpe snuit.

Poelslak

Leeft in zoet en stilstaand water. Bij gevaar laat hij zich onmiddellijk naar de bodem vallen. Hij eet onder andere algen, die hij van de bodem schraapt. Ademen doet hij via een long, waarmee hij aan de wateroppervlakte zuurstof haalt.

Lantaarntje

Het vrouwtje heeft een opvallende, lichte vlek aan het uiteinde van haar lijf. Vandaar de naam lantaarntje.

Waterspin

Een waterspin kan ademen dankzij een slim trucje. Hij maakt onder water een web en vult dat met luchtbellen. Overdag verblijft de spin in deze zelfgemaakte 'duikersklok'. Hij moet wel steeds naar de wateroppervlakte om verse zuurstof te halen.

Waterschorpioen

Met zijn enorme voorpoten vangt dit insect prooien in het water. Zelfs kleine visjes moeten voor hem uitkijken. Hij haalt adem via de lange buis aan zijn achterlijf.

Vuurjuffer

Vliegt veel rond bij water. Vliegt minder goed dan een 'echte' libel, is wat slanker en heeft ogen aan weerskanten van de kop.

Steekmug

Muggenlarven filteren algen uit het water. Erg belangrijk, want door de klimaatverandering zijn er steeds meer algen, ook giftige. Op hun beurt zijn de larven voedsel voor vissen, kikkers, libellen en waterkevers. Volwassen muggen worden veel gegeten door zwaluwen en vleermuizen. Zorg dat deze natuurlijke vijanden het naar hun zin hebben in je tuin, dan heb jij minder last van muggen!

Geelgerande waterroofkever

Deze kever wordt zomaar 2,5 tot 5 cm groot! Een enorme veelvraat die alles eet wat hij te pakken krijgt, zelfs kikkers, salamanders en vissen.

Kleine watersalamander

In de paartijd zien de mannetjes er extra aantrekkelijk uit met een oranje buik en grote, donkere vlekken. Het mannetje zet met geurstoffen zijn territorium uit in het water. Komt daar een vrouwtje op af, dan maakt hij indruk door met zijn staart te wapperen.

Gewone pad

In het voorjaar trekken padden van het land naar het water, beter bekend als de paddentrek. Hun eitjes zetten ze af in meterslange snoeren.

Schrijvertje

Deze kever cirkelt over het water, meestal in grote groepen. Bij onrust duikt hij onder water. Zijn ogen zijn in tweeën gespleten, met een deel kijkt hij naar boven, met het andere deel naar beneden. Zo houdt hij vijanden in de gaten en speurt 'ie naar prooien, vooral muggenlarven.

Driedoornig stekelbaarsje

Een van de meest algemene vissoorten van Nederland. Dit nestbouwende visje is in vrijwel elk watertype te vinden.

Foto: Marten van Dijk

TIP 4

ZET GROEN TUSSEN DE TUINEN!

Vergeet al die houten en stenen schuttingen, plant bomen of een wilde haag met verschillende soorten struiken waar dieren in kunnen leven. De wortels houden het water langer vast. Bomen en struiken vangen regenwater op dat langzaam naar beneden druppelt, wat zorgt voor verkoeling. En ook in de schaduw is het lekker koel.

"Natuur kan ons helpen regendruppels langer vast te houden op de plek waar ze vallen, dieper de bodem in te laten zakken en het water te vertragen. We zien een klimaatrobuust Geuldal voor ons met bossen met ondergroei, met kruidenrijk grasland, meer heggen en slingerende beken. Zo neemt de kans op wateroverlast en droogte aanzienlijk af!"

Boswachter Guido Franck

TIP 5

Denk aan de dieren!

Ook dieren hebben water nodig. Om te drinken en af te koelen. Zet een schaal met water neer op een beschutte plek en dus niet in de volle zon. Zet voor vogels een steen neer waarop ze veilig kunnen badderen. En voor egels en andere zoogdieren geldt: graag een schaal met een lage rand. Dan kunnen ze er makkelijk overheen klimmen.

Foto: Trix Lindeman

TIP 6

Maak zelf compost

Als je zelf compost maakt, komt de grond in je tuin meer en meer tot leven. En een levendige bodem houdt water langer vast.

Stap 1

Kies een plek, het liefst in de halfschaduw met enkele uren zon.

Stap 2

Gooi je groente-, fruit- en tuinafval op een hoop of in de compostbak.

Gebruik geen gekookt voedsel, botten en vlees.

En zorg dat het afval niet te grof is. Takken knip je in kleinere stukken. Bladeren kun je beter op een aparte plek laten composteren, omdat dat veel langer duurt.

Stap 3

Schep de compost ieder jaar even om.

Toch liever compost kopen? Let dan op dat het turfvrĳ is. Turf wordt gewonnen uit veengebieden. Dit vernietigt de natuur, inclusief alle bijzondere dieren en planten die daar leven. Veen houdt ook water vast en werkt zo als klimaatbuffer voor droge perioden. En nog een reden om zuinig om te gaan met ons veen: het slaat CO₂ op.

"Kletsnat hoort het te zijn in het hoogveen Fochteloërveen. Door droogte in de zomer staat het veen onder druk. Wij zorgen ervoor dat het regenwater minder weglekt en het veen nat blijft. Zodat veenmos kan groeien en kraanvogels en veenhooibeestjes er kunnen blijven leven."

Boswachter Jacob de Bruin

TIP 7

Bedek de bodem

"Houd je tuin het hele jaar door bedekt met planten of ander natuurlijk materiaal, zoals bladeren, takjes en houtsnippers. Zo voorkom je uitdroging door wind en zon. En geef niet te snel water. Soms lijkt de grond droog, maar is het alleen droog aan de oppervlakte. Slappe stengels en bladeren die gaan hangen zijn een teken dat je water moet gaan geven. Als je water geeft - het liefst eerder verzameld regenwater - geef dan liever in een keer veel dan vaak weinig. Zorg ervoor dat de bodem door en door nat is, dan bereikt het water de diepste wortels en nemen planten het meeste water op."

Tuinman Jan van onze partner Weleda, bekend van 100% natuurlijke verzorgingsproducten

TIP 8

Kies de juiste planten

Ga je binnenkort naar het tuincentrum op zoek naar planten om de bodem te bedekken (zie tip 6), kies dan als het even kan voor inheemse soorten.

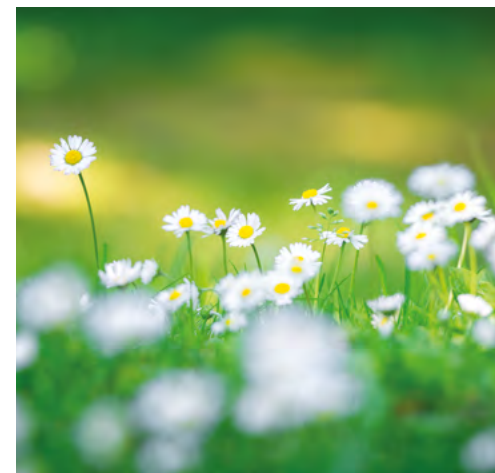
Deze zijn beter afgestemd op het ritme van de Nederlandse natuur. Kies ook biologisch gekweekte planten, waar dus geen gif aan te pas is gekomen. En, last but not least, kies voor planten die tegen droogte kunnen. We hebben er twaalf voor je op een rij gezet.

1. Muurpeper (*sedum acre*)
2. Duifkruid (*scabiosa columbaria*)
3. Duizendblad (*achillea millefolium*)
4. Wilde marjolein (*origanum vulgare*)
5. Grote tijm (*thymus pulegioides*)
6. Geraniumsoorten, zoals beemd-ooievaarsbek (*geranium pratense*)
7. Korenbloem (*centaurea cyanus*)
8. Slangenkruid (*echium vulgare*)
9. Zwarte toorts (*verbascum nigrum*)
10. Struikhei (*calluna vulgaris*)
11. Kogeldistel (*echinops sphaerocephalus*)
12. Cipreswolfsmelk (*euphorbia cyparissias*)

TIP 9

Maak van je gazon een bloemenzee

Gras heeft korte wortels en is afhankelijk van water. Door alle droge en warme periodes heeft gras het steeds moeilijker. Dus neem afscheid van dat keurige gazon. Planten als klaver, tijm, ooievaarsbek of madelief hebben veel minder water nodig dan gras. Als je je gazon wat meer met rust laat, komen deze plantjes er vanzelf. Of spit een deel van je gazon om en zaai het in met een mengsel van wilde bloemen. Daar zijn insecten ook heel blij mee! Toch gras in de tuin? Maai dan minder. Vooral in droge periodes. Ook dat scheelt een hoop sproeien.

TIP 10

Maak een groen dak

Heb jij een schuurtje, hout- of fietsenhok? Dat is perfect geschikt voor een groen dak. Sedums zijn zeer geschikt voor zo'n dak. Want deze planten slaan water op en kunnen extreem goed tegen hitte. Een klimop of andere klimmers zijn natuurlijk ook een goede optie om klimaatbuffers op hoogte aan te leggen.

Bonustip: Geen gif!

De kwaliteit van het Nederlandse water is ronduit slecht. Een van de boosdoeners is gif. Wat je ook doet, gebruik geen gif. Zet natuurlijke vijanden in als je last hebt van een plaag, bijvoorbeeld lieveheersbeestjes in de strijd tegen bladluis. En bescherm je planten tegen slakken met koffieprut.

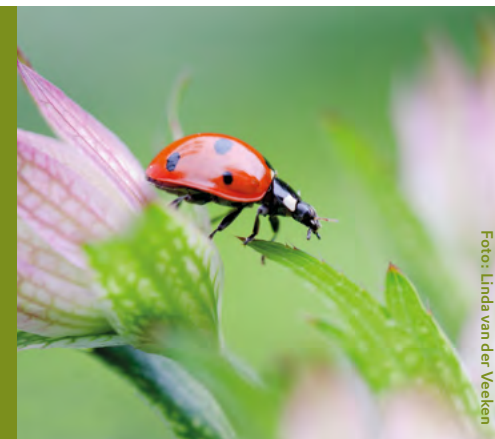

Foto: Linda van der Veeke

EN NU DE HELE BUURT!

Wat je in je tuin kan, kan je ook in de buurt: een klimaatbuffer aanleggen. Goed voor de natuur en voor je buurtgenoten. Want een klimaatbuffer voorkomt wateroverlast tijdens hevige regenbuien. Dus mobiliseer een paar burens en ga aan de slag!

1 Samen met de gemeente

Informeer bij je gemeente over de mogelijkheden om met de buurt een groenstrook of een stukje grond dat niet wordt gebruikt, in te zaaien. Wie weet zijn er bij jouw gemeente wel subsidies om je buurt of tuin te vergroenen. Er kan vaak meer dan je denkt!

2 Maak een geveltuintje

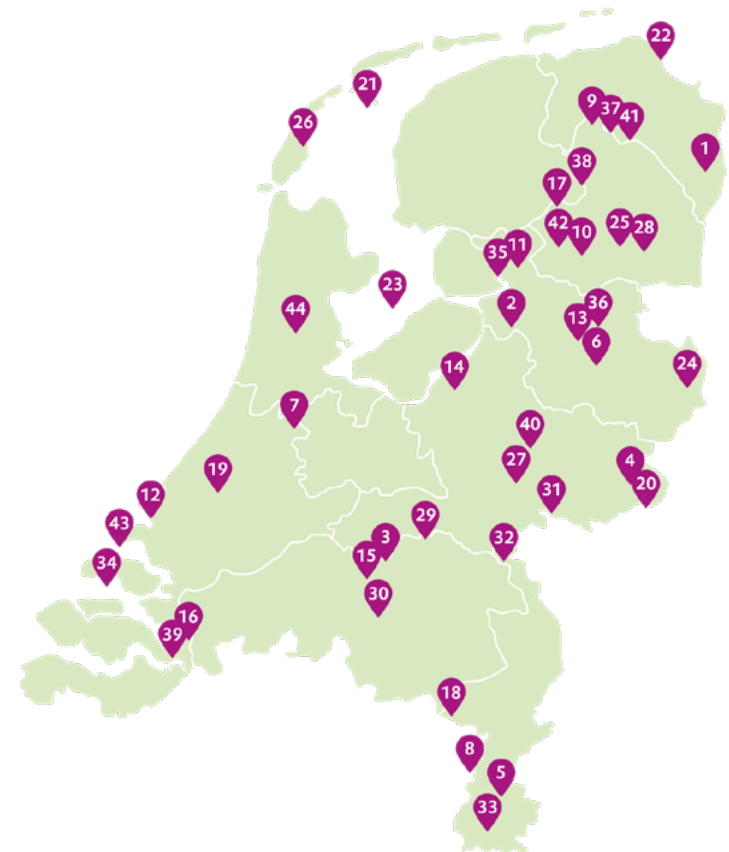
Haal een paar stenen weg en plant hier een paar klimplanten, zoals klimop of klimhortensia. Het water stroomt dan niet direct naar het riool. En het ziet er een stuk leuker uit!

3 Boomspiegels

Zet bloemen of planten in de aarde rondom een boom. Deze houden het water vast en het is ook goed voor de biodiversiteit. Vlinders en bijen zullen je dankbaar zijn!

44 klimaatbuffers

Wat jij in het klein in je tuin doet, doen wij het in het groot in de natuur. Inmiddels heeft Natuurmonumenten 44 klimaatbuffers in beheer. En het mooie is: de ervaring leert ons dat klimaatbuffers werken. Kijk op nm.nl/klimaatbuffers.

1 Dal van de Ruiten Aa	17 Drents-Friese Wold en Leggelderveld	31 Montferland
2 Vreugderijkerwaard	18 Kempen-Broek	32 Koningsven
3 MeerMaas fase 1	19 Akerdijkse Plassen	33 Geuldal
4 Korenburgerveen	20 Wooldse Veen	34 Roggenplaat
5 Geleenbeekdal	21 Griend	35 Care-Peat (De Wieden)
6 Beneden-Regge Velderberg	22 Dubbeldijk Eems-Dollard	36 Landgoed Eerde
7 Groene Jonker	23 Marker Wadden	37 Polder Camphuis
8 Grensmaas	24 Oldenzaal-De Lutte	38 Fochteloërveen
9 De Onlanden	25 Oude Diep	39 Verdrongen land van Zuid-Beveland
10 Dwingelderveld	26 De Schorren Rivierklimaatpark	40 Zuidelijke IJsselvallei
11 Beulakerpolder (De Wieden)	27 IJsselpoort	41 Benedenloop Drentsche Aa
12 Voornes Duin	28 Klencke-Drostendiep	42 Ootmaantlanden
13 Beneden-Regge Eerde	29 MeerMaas fase 2 (Meanderende Maas)	43 Springertduinen
14 Leuvenumse beek	30 Rosep-Kampina	44 Amsterdam Wetlands
15 Blues in the Marshes		
16 Oesterdam		

Wil je meer doen om de natuur te beschermen?

Door de gevolgen van de klimaatverandering staat de natuur onder zware druk. Met jouw hulp gaan we de komende jaren het aantal klimaatbuffers uitbreiden. Gebieden waar in natte tijden water wordt opgevangen en vastgehouden voor drogere tijden. Zodat de natuur de ruimte krijgt die het verdient en de biodiversiteit kan groeien. Daarnaast breiden we ook onze natuurgebieden uit, zodat ook daar planten en dieren nog meer ruimte krijgen. Als nieuw lid help je niet alleen de natuur, maar ontvang je ook een uniek boek met de mooiste routes door onze natuur. Dus, word nu lid vanaf €3,- per maand. **Ga naar nm.nl/word-lid.**

Ons werk wordt gesteund door de volgende partners:

